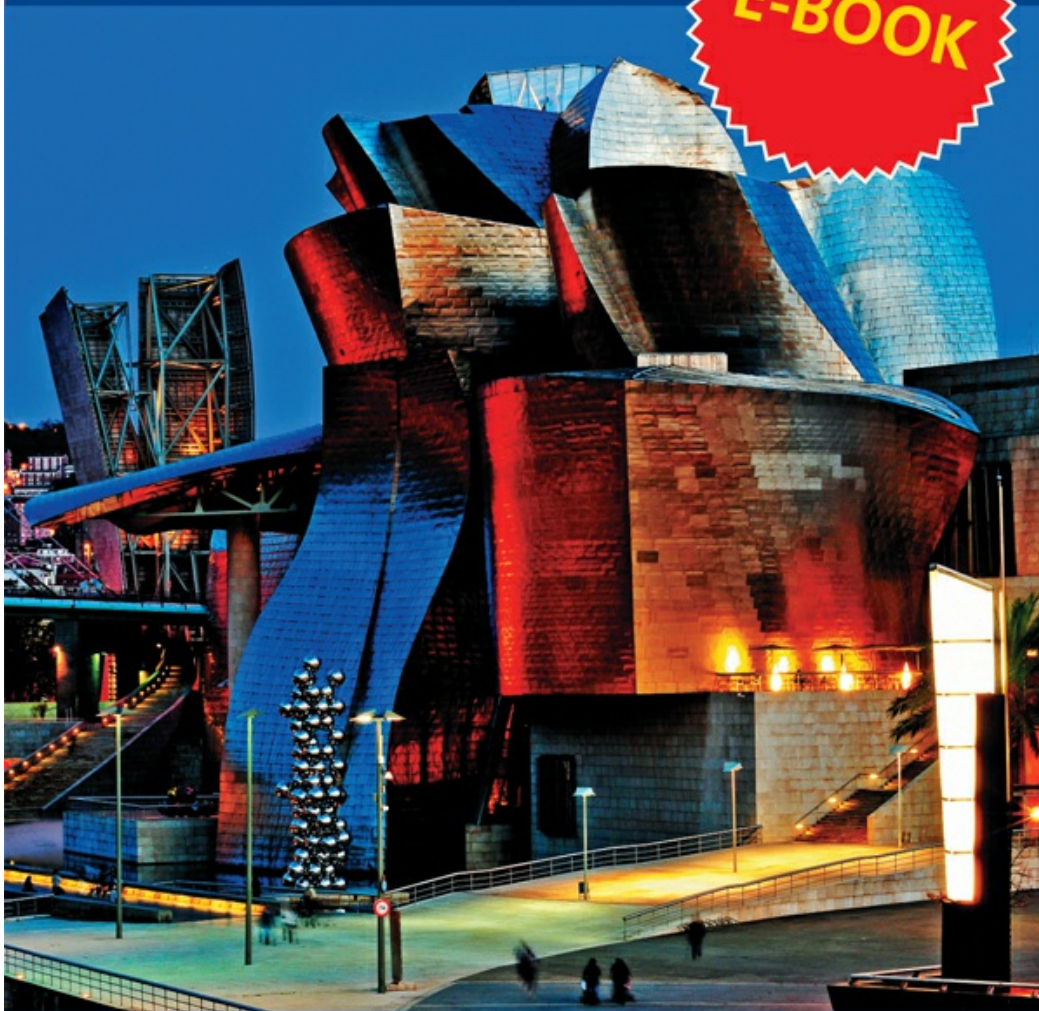

ANWBEXTRA

Bilbao San Sebastián

E-BOOK

- ✘ MET 15 HOOGTEPUNTEN
- ✘ PLUS 2 INSPIRERENDE ROUTES
- ✘ INCLUSIEF €!-TIPS

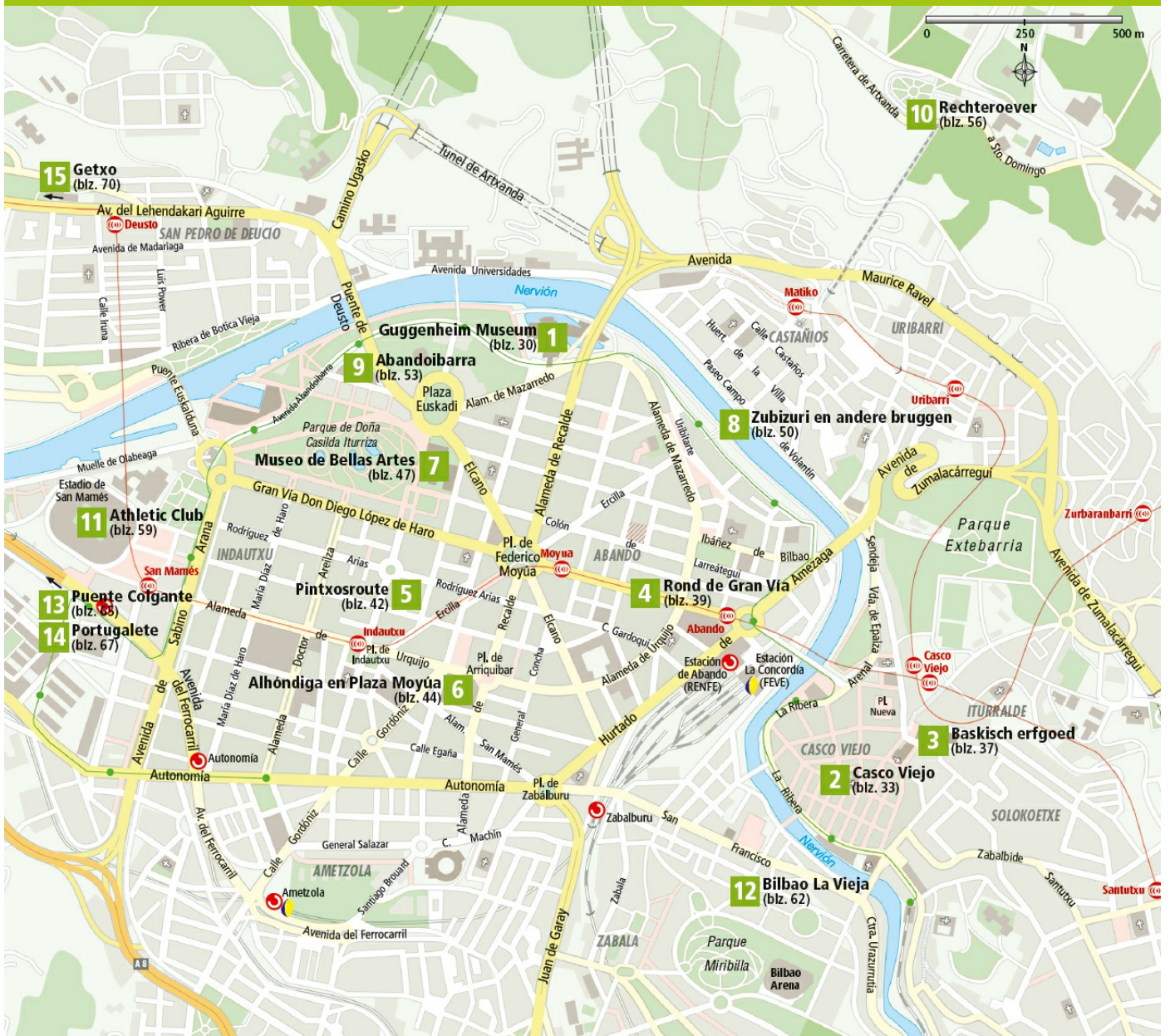
ANWBEXTRA

Bilbao

De 15 hoogtepunten in een oogopslag

Welkom

Ongi etorri
Ter oriëntatie
Kennismaking, Bilbao in cijfers
Geschiedenis, heden, toekomst
Praktische informatie

De 15 hoogtepunten

- 1 Meesterwerk van Frank Gehry – Guggenheim Museum**
Dwaal buiten rond het wonder van titanium, bewonder binnen de architectonische vondsten en geniet van de kunstcollectie.
- 2 Het historische hart van de stad – Casco Viejo**
De Siete Calles, de zeven straatjes uit de middeleeuwen, vormen de kern van de bruisende oude wijk, waar u tal van pintxosbars, verrassende winkels, aangename restaurants en de kathedraal aantreft.
- 3 Baskisch erfgoed – vier musea in en bij Casco Viejo**
Duik in de boeiende Baskische cultuurgeschiedenis: grafstenen, een wrak van een vissersschipje, processiebeelden, landkaarten en meer.
- 4 Rond de Gran Vía – verkenning van de wijk Abando**
Shoppen op de Gran Vía of liever indrukwekkende stations en een fraai theater bewonderen? In de wijk Abando zijn heel wat mogelijkheden.
- 5 Pintxosroute – van El Huevo Frito naar Gure Toki**
Een bezoek aan bijzondere pintxosbars in vier delen van de stad.
- 6 Langs oude en moderne architectuur – Alhóndiga en Plaza Moyúa**
Wandeling van het Alhóndiga, een modern multifunctioneel centrum in een oud jasje, naar bourgeois-architectuur rond Plaza Moyúa.
- 7 'Kunstroute' – Museo de Bellas Artes en galleries**
Een schitterende kunstcollectie, naast het heerlijke Parque de Doña Casilda, en op een steenworp afstand nog enkele interessante galleries.

- 8 **Zubizuri en negen andere bruggen – een tocht over de Nervión**
De schitterende brug van Santiago Calatrava spant de kroon.
- 9 **In de sloopstream van het Guggenheim – Abandoibarra**
Imposante nieuwe wijk, met het Palacio Euskalduna, op de linkeroever.
- 10 **Hoog en laag op de rechteroever – basiliek, stadhuis en funicular**
Een klim naar de Basílica de Begoña is de moeite waard, net als een trammetje naar de Monte Artxanda voor een spectaculair uitzicht.
- 11 **Het thuis van Athletic Club – stadion San Mamés**
De populaire voetbalclub van Bilbao, gekleed in het rood-wit, speelt in een indrukwekkend stadion.
- 12 **'Een mijnbouwwijk die hip werd – Bilbao La Vieja**
Trendy buurt die een rol van betekenis wil spelen in het uitgaansleven.
- 13 **Majestueuze brug – Puente Colgante of Puente Vizcaya**
De Puente Colgante staat niet voor niets op de Werelderfgoedlijst van UNESCO: het is een fantastische constructie die u gezien moet hebben.
- 14 **Riviermonding en Muelle de Hierro – Portugalete**
Levendig plaatsje met volop bezienswaardigheden.
- 15 **Fijne stranden en frivole buitenhuizen – Getxo**
Wie van zon en zee wil genieten, gaat naar Getxo, waar een oud vissersdorpje en de gigantische buitenhuizen tot de verbeelding spreken.

San Sebastián

Kennismaking

Bezienswaardigheden

Praktische informatie

Te gast in Bilbao

Overnachten

Eten en drinken

Winkelen

Uitgaan

Toeristische woordenlijst
Culinaire woordenlijst
Register
Fotoverantwoording
Colofon
Paklijst
Extra-routes

- ▶   Deze symbolen in de tekst verwijzen naar een plattegrond
- Dit symbool in de tekst verwijst naar een van de 15 hoogtepunten
- Dit symbool in de tekst verwijst naar een Waar voor je geld!-tip

Ongi etorri – Welkom

Vanaf de Monte Artxanda hebt u een ongekend uitzicht op Bilbao, geheel omringd door bergen. De Ensanche, de stadsuitbreiding uit het einde van de 19e eeuw, ligt aan uw voeten. Langs de rivier de Nervión ziet u de supermoderne gebouwen waarmee Bilbao het industriële verleden van zich afschudde en een nieuw imago creëerde, het Guggenheim Museum voorop. Meer naar links, niet op de foto, hebt u bovendien uitstekend zicht op de oude stad, Casco Viejo, met verschillende middeleeuwse straatjes.

Ter oriëntatie

Luchthaven

Als u met het vliegtuig naar Bilbao gaat, landt u op de Aeropuerto de Bilbao. De luchthaven geeft u al meteen een voorproefje van alle moderne architectuur die Bilbao te bieden heeft, want dit is een fantastisch ontwerp van Santiago Calatrava. Het vliegveld ligt niet alleen ongeveer 10 km ten noorden van Bilbao, maar ook aan de andere kant van de bergen, zodat de taxi of bus waarmee u naar het centrum rijdt, door een tunnel moet. Daarna komt u de stad binnen via de imposante rode boog op de Puente de La Salve, die uitzicht biedt op het Guggenheim Museum. Deze brug overspant de rivier de Nervión; Bilbao heeft zich op beide oevers ontwikkeld.

Oudste gedeelte

Op de rechteroever van de Nervión, waar rond 1300 een vissersdorp was, vindt u nu Casco Viejo (► kaart 2, G 5-6), de aantrekkelijke historische kern. Kleurrijke winkeltjes, bars en restaurants rijgen zich aaneen in de fotogenieke smalle straten. Fraaie pleinen en kerken completeren het beeld. Aan de overkant van het water, op de linkeroever, woonden aan het eind van de middeleeuwen ook al mensen. Zij waren afgekomen op het ijzererts dat daar in de bergen werd gewonnen. Hun oude woonwijk, Bilbao La Vieja (► G 6), dreigde te verpauperen, maar heeft zich de laatste jaren ontpopt als een trendy wijk, waar immigranten naast jonge creatievelingen wonen. En waar het uitgaansleven een flinke impuls heeft gekregen. De buurt waar de mijn lag, Miribilla (► F 6), is nu een woonwijk met eigen voorzieningen. Bovendien ligt er de Bilbao Arena, waar wordt gebasketbald.

Uitbreiding

Vanuit Casco Viejo steekt u bij het Teatro Arriaga via de Puente del Arenal de Nervión over om de Ensanche te bereiken. Dit is de eind-19e-eeuwse uitbreiding van de stad, voor het leeuwendeel met ruim opgezette straten die haaks op elkaar staan. De Ensanche, die wordt onderverdeeld in de wijken Abando, Indautxu en San Mamés, wordt van oost naar west doorkruist door de brede Gran Vía (► D-E 4), vol winkels, bankgebouwen en monumentale woonpaleizen. Een karakteristiek gebouw in dit deel van Bilbao is het Alhóndiga (► E 5) (Azkuna Zentroa), even ten zuiden van de centraal gelegen Plaza Moyúa. Het is een oude wijnopslagplaats, met een prachtige modernistische buitenkant, die vanbinnen een complete make-over kreeg van Philippe Starck en nu een gewaardeerd cultureel centrum is.

Moderne architectuur

Aan de noordkant van de Ensanche strekt zich langs de rivier de wijk Abandoibarra (► D-F 3) uit. Nadat de daar gelegen scheepswerf en industrie teloor waren gegaan, onderging de linkeroever een metamorfose. Dat begon allemaal met het wereldberoemde Guggenheim Museum van Frank Gehry. Niet veel later volgden het imposante Palacio Euskalduna en verschillende andere bedenkzels van toonaangevende architecten uit binnen- en buitenland, zoals de hoge Torre Iberdrola van César Pelli en de twee identieke torens van Isozaki Atea. De gehele wijk werd bovendien van de nodige beeldhouwkunst voorzien. En de prachtige Zubizuri, de witte brug uit de koker van Calatrava, verbindt de Abandoibarra met de rechteroever.

Omhoog

Wie goed ter been is, kan de verschillende wijken lopend bezichtigen. Maar vaak zijn er ook goede verbindingen met metro en tram. Op de rechteroever zijn echter twee wat hogergelegen bezienswaardigheden. Als u over de Zubizuri loopt, van Abandoibarra naar de Paseo Campo Volantín, vindt u een paar straten daarachter de funicular die naar de Monte Artxanda (► G-H 2) voert. Boven geeft het adembenemende uitzicht een goede indruk van de ligging van Bilbao. Links Casco Viejo, rechts de Ensanche, waarachter de Torre Iberdrola de karakteristieke witte ovaal van het voetbalstadion San Mamés oprijst.

De in Bilbao bijzonder geliefde Basílica de Begoña (► J 5) kunt u bereiken met een lange trap, maar eveneens met een lift in het metrostation Casco Viejo. Wie loopt, heeft onderweg ook een uitzicht vanuit Parque Etxebarria.

Puppy van Jeff Koons

Naar zee

Hoewel Bilbao van oudsher een havenstad is, stroomt het rivierwater pas zo'n 12 km ten noorden van de stad in de Golf van Biskaje. U kunt dit traject eventueel verkennen met een rondvaartboot. Links van de monding liggen Portugalete (► kaart 3) en in het verlengde daarvan Santurtzi, met de tegenwoordige haven. Rechts ligt Getxo (► kaart 3), waar de grote jachthaven voor de pleziervaart is en waar de rijken uit Bilbao traditioneel een buitenhuis lieten bouwen. U kunt de beide gezellige plaatsjes bereiken met de metro. Ze zijn met elkaar verbonden door de Puente Colgante (► kaart 3), een geweldige 19e-eeuwse brug die op de Werelderfgoedlijst van UNESCO staat. Wie een stedentrip wil combineren met een beetje uitwaaien is in Getxo aan het juiste adres: Playa Ereaga en Playa Arriguniga zijn prima zandstranden.

Kennismaking, Bilbao in cijfers

Een onafhankelijk volk

'Dit bijzondere volk heeft zijn oude taal, zijn brille, wetten, bestuur en beschaving weten te bewaren, zonder enige aanpassing en langer dan enige natie in Europa.' Dit werd in 1794 over de Basken geschreven door John Adams, de politicus die een belangrijke rol speelde bij de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring en later de tweede president van de VS werd. De welstand van de Basken werd door hem toegeschreven aan hun grote vrijheidsliefde. Geen wonder dat er tegenwoordig een bronzen borstbeeld van Adams (plus citaat) naast het Palacio de la Diputación in de Gran Vía van Bilbao staat. De strelende woorden worden vanzelfsprekend ook aangehaald door de Amerikaanse publicist Mark Kurlansky, die een fantastisch boek over de Baskische historie schreef: *De wereldgeschiedenis volgens de Basken* (2001). 'Basken voelen zich onverklaarbaar zeker over hun plaats in deze wereld,' zo licht Kurlansky zijn opmerkelijke titelkeuze toe. Een goed voorbeeld daarvan is volgens hem een bekende grap die over Bilbao wordt verteld: 'Een inwoner van Bilbao vraagt in een winkel om een "wereldatlas van Bilbao". De winkelier vraagt zonder blikken of blozen: "Linker- of rechteroever?"'

Euskal Herria

Een Bask noemt zijn land Euskal Herria: het land waar Euskera (Baskisch) wordt gesproken. Zichzelf noemt hij een Euskaldun, iemand die Euskera spreekt, waarmee het belang van de taal voor de identiteit van de Bask nog maar eens onderschreven wordt. Hoewel die benamingen al sinds de 16e eeuw bij de Basken zelf in zwang zijn, hebben anderen verschillende aanduidingen gebruikt totdat het definitief Baskenland werd. Wilhelm von Humboldt, de Duitse taalwetenschapper en filosoof die tussen 1799 en 1801 Baskenland verkende, droeg in belangrijke mate bij aan de verspreiding van die naam. Baskenland bestaat uit zeven provincies, waarvan er vier in Spanje liggen en drie in Frankrijk. De Spaanse zijn Álava, Biskaje, Gipuzkoa en Navarra, met respectievelijk Vitoria-Gasteiz, Bilbao, San Sebastián en Pamplona als hoofdstad. Op het wapenschild van Euskal Herria zijn de zeven afzonderlijke wapenschilden verenigd. En dat saamhorigheidsgevoel keert ook terug in de leus van de Baskische nationalisten: *Zazpiak Bat*, '4 plus 3 is 1'. Om het nog wat ingewikkelder te maken: de eerste drie genoemde Spaanse provincies vormen de 'autonome regio Baskenland', Euskadi genoemd, met als hoofdstad Vitoria-Gasteiz. Navarra is een aparte autonome regio, waarin nauwelijks Baskisch meer wordt gesproken en waar de inwoners weinig op hebben met de Baskische nationalistische gevoelens.

Euskera

Wie in 2016 Bilbao bezocht, een jaar waarin veel Syriërs hun land ontvluchtten, zag bij heel wat huizen gele vlaggen wapperen met daarop de tekst Ongi etorri errefuxiatuak oftewel 'Welkom vluchtelingen'. Een sympathiek gebaar van solidariteit, in het Euskera dus. Maar wie gewoon op straat, in de winkels en de cafés, naar de mensen luistert, hoort vrijwel uitsluitend Spaans (Castiliaans). Vreemd is dat niet. Onderzoek uit 2014 van het Baskische bureau voor statistiek toonde aan dat ongeveer 30% van de bevolking in de provincie Biskaje (waarvan Bilbao de hoofdstad is) het Baskisch volledig beheerst, zo'n 30% er passieve kennis van heeft en 40% er helemaal niets van weet. Daar komt bij dat sprekers van het Baskisch meer op het platteland dan in de steden worden gesignaleerd. En dat er in Bilbao ook veel Spanjaarden wonen die afkomstig zijn uit andere regio's en naar de stad kwamen op zoek naar werk. Daar staat tegenover dat er steeds meer jongeren in Bilbao kennis opdoen van het Baskisch omdat er op de scholen zowel in het Spaans als in het Baskisch wordt onderwezen. Niettemin lijkt het Euskera dat je in Bilbao tegenkomt, zoals op die vlaggen, vaker een statement (van eenheid, van autonomie) te zijn dan een werkelijk communicatiemiddel. Daarom is ervoor gekozen de woordenlijsten achter in deze gids in het Spaans te geven. Overigens zijn de informatiebordjes in musea vaak tweetalig, evenals de straatnaamborden. Dat laatste kan enigszins verwarrend werken, omdat de namen helemaal niet op elkaar hoeven te lijken.

Er bestaan verschillende taalkundige theorieën over de herkomst van de Baskische taal, maar niets is onomstotelijk bewezen. Onomstreden is wel dat het Baskisch al in de prehistorie werd gesproken, zo'n 8000 jaar geleden. En dat het de enige taal is in West-Europa die dit tijdperk overleefde. Aanvankelijk gebeurde dat alleen in gesproken vorm. Omdat zich in het omringende gebied talen ontwikkelden uit het Latijn, in een geschreven vorm, werd verondersteld dat het Baskisch op den duur uit zou sterven. Maar zo ging het niet. In 1545 publiceerde Bernat Etxepare het eerste boek in het Baskisch. De titel van de eerste grammatica van het Baskisch, in 1729 door Larramendi gemaakt, luidt onomwonden: *El imposible vencido*, 'Het onmogelijke overwonnen'. In het Casa del Euskara, een museum in de wijk Deusto, kunt u veel meer te weten komen over de Baskische taal.

Uitzicht richting Casco Viejo vanaf de Monte Artxanda

[El Botxo en de effecten](#)

De inwoners van Bilbao, de Bilbaínos, noemen hun stad liefdevol 'El Botxo' (letterlijk 'Het Gat'). Soms gebruiken ze zelfs het verkleinwoord 'El Botxito'. Als u vanaf de Monte Artxanda neerkijkt op de stad, wordt de herkomst van die benaming begrijpelijk. Bilbao ligt in een rivierdal, aan alle kanten omringd door bergen: geologisch gezien in een gat dus. Het Museo Vasco heeft op de bovenste verdieping een mooie maquette van Bilbao die deze ligging ook inzichtelijk maakt. Soms wordt wel gesuggereerd dat El Botxo ook een negatieve connotatie heeft. Bilbao was vroeger immers 'een gat', een vervuilde industriestad waar niets te beleven viel. Bij het ontstaan van het nieuwe Bilbao werkte het Guggenheim als een katalysator. Van het opwindende museum ging een magie uit die het mogelijk maakte de halve stad te metamorfoser. Door het Guggenheim-effect werd 'het gat' een toeristische trekpleister van formaat. En als men tegenwoordig kort maar krachtig uit wil leggen dat een stad door de komst van één markant gebouw kan uitgroeien tot een aantrekkelijke stad, spreekt men van het Bilbao-effect.

[Metro als kunst](#)

Van alle vernieuwingsprojecten in Bilbao krijgt het Guggenheim de meeste aandacht, maar de aanleg van een metronetwerk was een nog ambitieuzere operatie. De gemeente verlangde niet alleen een uitstekend vervoersnetwerk, maar ook een visuele verrijking

van de stad. Van de verschillende voorstellen bleek dat van de Britse architect Norman Foster, die bijvoorbeeld de Rijksdag in Berlijn van een schitterende koepel voorzag, het meest aan de verwachting te voldoen. In 1995 was de eerste lijn klaar, in 2002 volgde de tweede. Ze liggen 20 tot 25 m diep. De stations vallen op door hun geweldige ruimtelijke werking. Het zijn een soort lichte, betonnen grotten, waarin de reiziger op een stalen tussenvloer boven de sporen het perron kiest. In die rustgevende, overzichtelijke omgeving valt het felle rood-oranje van de bewegwijzering sterk op. Ondergronds is de metro dus een plezier, maar bovengronds oogste Foster de meeste lof met zijn fantastische ingangen van glas en staal. Ze lijken als wormen uit de bodem te kruipen. De inwoners van Bilbao waren er blij mee en gaven ze al gauw een koosnaam: Fosterito (een kleine Foster). Opmerkelijk is trouwens dat Norman Foster zijn geesteskind signeerde. In metrostation Moyúa plaatste hij zijn handtekening op de muur. Er hangt een foto naast van het moment waarop hij dat deed, in 2014.

Feiten en cijfers

Inwoners: volgens officiële schattingen in 2016 telt Spanje 46,5 miljoen inwoners, waarvan circa 2,2 miljoen in Spaans Baskenland. Met 95 inwoners per km² is het land een van de dunstbevolkte landen van Europa. Dichtbevolkt is Spanje in verschillende stedelijke regio's. In Bilbao leven ongeveer 350.000 mensen.

Staat en bestuur: Spanje is een constitutionele monarchie, met Felipe VI als staathoofd. Het land is verdeeld in twee autonome steden en zeventien autonome gemeenschappen, waarvan Spaans Baskenland (Euskadi) er een is. Bilbao is de hoofdstad van de provincie Biskaje, een van de vier provincies van Euskadi. De provincies zijn op hun beurt onderverdeeld in comarca's en die weer in gemeentes. De gemeente Bilbao ligt in de comarca Gran Bilbao.

Burgemeester: in 2015 werd Juan María Aburto van de Partida Nacionalista Vasco tot burgemeester gekozen.

Oppervlakte: het vasteland van Spanje heeft een oppervlakte van 505.992 km², Baskenland van 7235 km². De stad Bilbao heeft een oppervlakte van 41,3 km².

Een Fosterito: een door Norman Foster ontworpen ingang van de metro

Pelota vasca

Zoals overal ter wereld trappen er in Bilbao (en op de stranden van Getxo) jongetjes tegen een voetbal. Het liefst zijn ze daarbij gehuld in het rood-witte shirt van Athletic Club, de plaatselijke trots. Soms zijn er echter ook groepjes kinderen die een klein balletje zo hard als ze kunnen met hun hand tegen een (kerk)muur slaan. Met een onderhandse, maaierende beweging. Zij spelen pelota vasca, de nationale sport van Baskenland. Een officieel terrein om deze sport te kunnen beoefenen, heet een frontón. En Bilbao beschikt zelfs over de grootste pelota-hal van de provincie, de Bizkaia Frontoia (www.bizkaiafrontoia.com). Daar kunnen 3000 toeschouwers hun favorieten toejuichen. Er wordt een tegen een gespeeld, of twee tegen twee. De bal kan, zoals de jongetjes op straat het doen, met de hand worden geslagen. Dan lijkt het spel wat op het Friese kaatsen en heet pelota mano. Maar er kan ook een pala of paleta, een (houten of leren) racket worden gebruikt. Dan is het meer squash met twee muren. De hoogste balsnelheden (tot 300 km/uur!) worden gehaald als men met een cesta of xistera speelt, een soort langwerpige rieten mandje. Die laatste variant wordt jai alai genoemd. Meer informatie over de geschiedenis van pelota vasca biedt het Museo Vasco in Casco Viejo.

Sterke mannen

Zware stenen tillen, blokken hout klieven en boomstammen doorzagen zijn de Baskische

'sporten van het volk', de herri kirolak, die festivals en evenementen van een couleur locale voorzien en die de buitenstaander bijna bang maken. Op Santo Tomás (21 december) en tijdens de Semana Grande in augustus wordt er in een bovenmenselijk tempo gezaagd en met een bijl dicht bij de eigen voeten gehakt. Deze stoeremannensporten van vandaag, zijn de werkzaamheden van weleer, en wel van boeren, mijnwerkers, houthakkers en vissers. De verandering van werk naar wedstrijd voltrok zich op het platteland. Een boer die ergens goed in was, daagde een ander uit: 'Wedden dat jij in een uur niet zo veel gras kunt maaien als ik?' In 1925 zou zo'n strijd tussen twee segalariak (maaiers) eens zo'n zesduizend belangstellenden hebben getrokken. Zij gokten onderling wie er met de eer zou gaan strijken. In de loop van de 20e eeuw bereikten dit soort wedstrijden ook dorpen en steden. Op een vergelijkbare wijze vindt het optillen van zware zakken of stenen zijn oorsprong in de loodzware bezigheden van de mijnwerkers (harrijasotzaileak). En het spectaculaire hout klieven in de wereld van de houthakkers (aizkolariak).

In de Kiosko del Arenal wordt soms gemusiceerd

Roeiregatta's

Vooraf op zondag schiet er nogal eens eentje door het water van de Nervión: een trainera, een 12 m lange boot die wordt bemand door dertien roeiers en een stuurman. Roeiwedstrijden met dit type boten zijn er bijvoorbeeld tijdens de Semana Grande, maar er worden ook speciale roeiregatta's gehouden. Het roeien heeft net zo'n

achtergrond als de bovengenoemde sterkemannensporten. Ooit werd met trainera's op zee gevestigd op ansjovis en sardines. Zodra de vangst binnen was, roeiden de vissers zo hard als ze konden naar de haven. Wie het eerst aankwam, verkocht de vis immers voor de beste prijs.

Route naar Compostela

Als u voor een bezoek aan de Basílica de Begoña vanuit Casco Viejo de lange trap neemt, de Calzadas de Mallona, is er altijd kans dat u pelgrims tegenkomt. Zij zijn onderweg naar Santiago de Compostela. En als u zelf die trap juist afdaalt en op Plaza de Unamuno uitkomt, kunt u daar ergens in het plaveisel een afbeelding zien van een gestileerde gele sint-jakobsschelp (het attribuut van Jacobus de Meerdere, patroonheilige van Santiago) op een blauwe achtergrond: een richtingaanwijzer voor de bedevaartgangers. Er zijn verscheidene routes dwars door Europa die naar Compostela leiden en eentje daarvan is de Camino del Norte, die vanaf Irún langs de Atlantische kust loopt en onder andere San Sebastián en Bilbao aandoet. Die routes ontstonden al in de middeleeuwen en werden om religieuze redenen afgelegd. Tegenwoordig kunnen levensbeschouwelijke motieven nog steeds een rol spelen, maar vaker gaat het om een (fysieke) uitdaging of een interessante cultuurhistorische onderneming. Op Plaza de Unamuno worden de pelgrims richting de kathedraal gestuurd, dat is immers de Catedral de Santiago. Daarna gaan ze verder door Bilbao La Vieja en dan de berg Kobeta op, met Portugalete als volgende tussenstop.

Shakespeare

In de bestrating van de Muelle de Marzana, in Bilbao La Vieja, zijn citaten aangebracht die betrekking hebben op de geschiedenis van de stad. Er is ook een zin bij uit Hamlet van Shakespeare die eindigt met: *Methought I lay worse than the mutines in the bilboes.* In de vertaling van Peter Verstegen: "t Leek of ik erger dan een galeislaaf klem zat'. Galeislaven zaten altijd met hun voeten in ijzeren boeien, zodat ze met hun armen konden roeien. En het ijzer dat in de 16e en 17e eeuw in Bilbao werd geproduceerd genoot kennelijk zoveel bekendheid dat Hamlet voetboeien simpelweg bilboes kon noemen. Shakespeare gebruikte in zijn komedie *The Merry Wives of Windsor* trouwens ook tweemaal het woord bilbo, maar dan in de betekenis van een mooi buigzaam zwaard.

Stadswapen

In het wapen van Bilbao staat links de Iglesia de San Antón. Daaronder ligt de gelijknamige brug die de blauwe golven van de rivier de Nervión overspant. Vanaf de rechterkant komen er twee wolven aan. Zij zijn weggelopen uit het wapen van de stichter van Bilbao, Don Diego López de Haro. De naam López zou afstammen van het Latijnse *lupus*, 'wolf'.

Txapela

Bauke Mollema, wielrenner uit Groningen, won in 2016 de Clásica San Sebastián, een klassieker die jaarlijks wordt gereden in Spaans Baskenland. Als beloning kreeg hij na afloop een txapela, een Baskische baret, op zijn hoofd gedrukt. Mollema was er zichtbaar verguld mee: 'Ik droomde altijd al van die hoed.' Sinds de Eerste Carlistenoorlog is de baret een sterk symbool van het Baskische bewustzijn. Het platte hoofddeksel van de Carlisten was rood. Die kleur heeft bijvoorbeeld ook de baret (boina in het Castiliaans) die de kaartjescontroleurs in het voetbalstadion van Athletic Club hebben. Maar gewoon op straat zijn ze meestal zwart en worden ze gedragen door oudere mannen.

Geschiedenis, heden, toekomst

Fueros

Bilbao is de grootste stad van Spaans Baskenland, een regio die trots is op de eigen taal en identiteit, en waarbij de hang naar onafhankelijkheid als een rode draad door de geschiedenis loopt. De eerste rechten, fueros, ontving Baskenland van de koningen van Castilië nadat de Moren tijdens de Reconquista uit het noorden van Spanje waren verdreven. Nadat die rechten in de 12e eeuw ook op schrift waren gesteld, werd erover gedebatteerd door een soort wijzemannenparlement onder de eik in Gernika. Rond 1300 woonden er mensen op de plek waar nu Bilbao ligt. Op de linkeroever mijnwerkers, op de rechter vissers. Diego López de Haro (circa 1250-1310) schonk stadsrechten aan de bewoners van de rechteroever, de tegenwoordige straten Somera, Artekale en Tendería, die later samen met vier andere straatjes de middeleeuwse kern van Casco Viejo vormden, de Siete Calles.

19e eeuw

In de 19e eeuw kende Bilbao een ongekende voorspoed. De mijnbouw, de ijzer- en staalindustrie en de scheepswerven floreerden. De stad ontpopte zich ook tot een financieel bolwerk: de effectenbeurs, de Banco de Bilbao en de Banco de Vizcaya (nu samen de BBVA) werden opgericht. De daarmee gepaard gaande bevolkingstoename maakte een uitbreiding naar de linkeroever noodzakelijk. Nadat het uitbreidingsplan van Alzola, Achúcarro en Hoffmeyer was goedgekeurd, werd het landelijke Abando geannexeerd om plaats te maken voor de Ensanche (wat letterlijk 'uitbreiding' betekent): een ruim opgezette wijk met centraal de Gran Vía López de Haro.

Tot in die 19e eeuw werden de in Gernika genomen besluiten min of meer gerespecteerd door het Castiliaanse hof. Maar nu kwamen ze onder vuur te liggen. Na de Spaanse Onafhankelijkheidsoorlog tegen Napoleon was er in 1812 namelijk een moderne, liberale grondwet opgesteld die eigenlijk geen ruimte liet voor de als conservatief beschouwde fueros. Drie burgeroorlogen later – de Carlistenoorlogen speelden zich af tussen 1833 en 1876 en hadden verschillende malen Bilbao als heftig strijdtoneel – waren de fueros van de baan.

Nationalisme

Dat de Basken vanaf 1876 braaf belasting moesten betalen aan Madrid, wekte veel weerstand op. De regio bloeide immers als nooit tevoren en nu moest een deel van de rijkdom centraal ingeleverd worden. Dat bleek een goede voedingsbodem voor het Baskische nationalisme. De belichaming daarvan was Sabino Arana (1865-1903) die

onder andere het volkslied schreef, een vlag bedacht en de PNV (Partido Nacionalista Vasco) oprichtte. Pas tijdens de Tweede Republiek (1931-1936) was er kortstondig succes: PNV-lid José Aguirre, aanvankelijk burgemeester van Getxo, werd de eerste lehendakari (president) van een autonoom Baskenland. Een inval van de nationalisten in 1937, tijdens de Spaanse Burgeroorlog, maakte daar alweer een einde aan. In Baskenland is Aguirre vaak vereeuwigd. In Bilbao staat zijn standbeeld op Plaza Moyúa; dat van Arana in de Jardines Albia.

Franco en de ETA

Alle streven naar onafhankelijkheid werd de kop ingedrukt met het aantreden van Franco. Hij verbood alle uitingsvormen van de Baskische identiteit. Die onderdrukking leidde tot verzet, uitmondend in de oprichting van de ETA, die verschillende aanslagen pleegde. Na de dood van de caudillo gaf een nieuwe grondwet in 1978 de regio meer autonomie, maar niet genoeg in de ogen van de ETA, die doorging met terroristische acties. Gelukkig heeft de ETA de wapens in 2011 definitief neergelegd.

Ommekomst

In de jaren zeventig brak een zware tijd aan voor Bilbao. Industrieën sloten, scheepswerven verdwenen, wijken verpauperden, met als definitieve mokerslag de crisis van de jaren tachtig. In 1995 kwam de gemeente met een revolutionair plan om de bakens te verzetten. En daarin is ze glansrijk geslaagd. De compleet nieuwe wijk Abandoibarra is er het meest aansprekende bewijs van. Natuurlijk met het Guggenheim Museum als vlaggenschip, maar ook met het imponerende Palacio Euskalduna. In 2012 ontving de stad de tweejaarlijks uit te reiken Lee Kuan Yew World City Prize, een prestigieuze onderscheiding op het gebied van stadsplanning.

Don Diego López de Haro op Plaza Circular, op de achtergrond de BBVA

Zorrotzaure

Bilbao is nog niet klaar. In het westen ligt een kunstmatig schiereiland in de Nervión, Zorrotzaure, ontstaan doordat er parallel aan de rivier een stukje kanaal is gegraven. Plan is er een eiland van te maken, dit van verbindingen met de rest van de stad te voorzien en helemaal opnieuw in te richten. Daarvoor schetste de Brits-Irakese architecte Zaha Hadid (die in 2016 overleed) een veelbelovend plan. De uitvoering is inmiddels ter hand genomen, maar wanneer Bilbao dit nieuwe megaproject voltooid zal hebben, is onbekend.

Praktische informatie

Reizen naar Bilbao

Met het vliegtuig

Vanuit Amsterdam kunt u rechtstreeks naar Bilbao vliegen met Vueling, de Spaanse lowcostmaatschappij (www.vueling.com) en met de KLM (www.klm.com). Een rechtstreekse verbinding tussen Brussel en Bilbao wordt verzorgd door Brussels Airlines (www.brusselsairlines.com). En ook vanuit Düsseldorf is het mogelijk zonder tussenstop te vliegen, en wel met de Duitse prijsvechter Eurowings (www.eurowings.com). Een vlucht vanuit Amsterdam duurt ongeveer 2 uur en een kwartier.

Het loont zeker om tijdig te boeken, want dat is vaak goedkoper. Vergelijk eventueel prijzen op websites zoals www.vliegwinkel.nl en www.lowcostairlines.nl.

De internationale luchthaven Aeropuerto de Bilbao (www.aena.es), wat trouwens een meesterwerk van architect Santiago Calatrava is, ligt zo'n 10 kilometer ten noorden van de stad.

Buslijn A3247 van Bizkaibus onderhoudt de verbinding met de stad. Tussen 6.15 en 24 uur rijdt er iedere 30 minuten een bus naar vier haltes: Alameda Recalde 11, Plaza Moyúa, Gran Vía 79 en het busstation San Mamés. Kaartjes zijn te koop bij een loket in de terminal en in de bus zelf, € 1,45. Terug rijden de bussen ook ieder halfuur, maar dan tussen 5.25 en 21.55 uur.

U kunt natuurlijk ook voor een taxi kiezen. Een ritje naar bijvoorbeeld Plaza Moyúa kost dan circa € 25.

Met de trein

Afhankelijk van uw vertrekstation en de gekozen route doet u er 25 tot 30 uur over om Bilbao per trein te bereiken. Informeer bijvoorbeeld bij de Treinreiswinkel (www.treinreiswinkel.nl), de NS (www.nsinternational.nl) of de NMBS (www.b-europe.com). Afhankelijk van uw precieze reisplan kan een Interrail-pas voordelig zijn, ook voor wie ouder is dan 26 jaar (www.interrailnet.eu). U arriveert met de trein op station Abando, in de gelijknamige wijk. Daar kunt u eventueel overstappen op de metro.

Met de bus

Eurolines (www.eurolines.nl of [.be](http://www.eurolines.be)) organiseert busreizen naar Bilbao vanuit

Nederland en België. U bent vanaf Rotterdam zo'n 20 uur onderweg, vanaf Brussel 18,5 uur. U komt aan in de internationale busterminal van San Mamés, dat ook een metrostation is.

Met de auto

Voor een reis met de auto hebt u behalve de gebruikelijke identiteitspapieren een geldig rijbewijs en de groene verzekeringskaart nodig. Een IRB, een internationaal rijbewijs, is niet vereist. Door de hoge kosten van de tolwegen onderweg en de kosten van benzine is een vliegreis met huurauto (fly-drive) een betere optie, die bovendien minder inspannend en nauwelijks duurder is.

Douane

Reisdocumenten: Nederlandse en Belgische staatsburgers hebben een geldig paspoort of identiteitsbewijs nodig en mogen desgewenst ook langer dan drie maanden in Bilbao blijven. Kinderen hebben een eigen identiteitsbewijs nodig. Mensen uit landen buiten de Europese Unie (EU) moeten een geldig paspoort kunnen tonen en hebben voor een verblijf van meer dan drie maanden een visum nodig.

Douanebepalingen: Spanje heeft als land van de Europese Unie geen beperkingen voor burgers van de EU voor goederen voor persoonlijk gebruik. De douanebepalingen van de EU zijn van toepassing. Als de goederen echter een bepaalde hoeveelheid overschrijden (bijvoorbeeld meer dan een 1 kilo tabak of 90 liter wijn), moet worden aangetoond dat deze goederen niet voor commercieel gebruik zijn bedoeld.

Huisdieren die meereizen moeten een EU-dierenpaspoort hebben. Huisdieren zijn niet welkom in cafés, restaurants en hotels. Ook moeten alle honden aangelijnd zijn. Op vrijwel geen enkel strand zijn honden in de zomermaanden toegestaan. Meer info over reizen met huisdieren is te vinden op www.licg.nl.

Reizen in Bilbao

De straatjes en steegjes in het historische hart van de stad, Casco Viejo, moeten te voet worden bezichtigd. Een andere mogelijkheid is er niet. Een verkenning van de Ensanche kan ook lopend, maar daar behoort het openbaar vervoer eveneens tot de mogelijkheden.

Openbaar vervoer

Bilbao is prima ontsloten met het openbaar vervoer. Allereerst is er de voorbeeldige metro, met de speelse Fosterito's (de glazen ingangen) en de strakke uitvoering ondergronds een lust voor het oog. Maar ook de groene tram en de rode bussen bieden tal van mogelijkheden om de benen rust te gunnen.

Metro: het metronetwerk (tel. 994 254 025 en voor gevonden voorwerpen 944 254 040,

www.metrobilbao.eus, ook in het Engels) heeft drie lijnen. Lijn 1 rijdt tussen Basauri en Plentzia, en is dus geschikt om een uitstapje naar Getxo te maken. Lijn 2 rijdt tussen Etxebarri en Plentzia en maakt Portugalete gemakkelijk bereikbaar. Lijn 1 en 2 leggen tussen Etxebarri en San Inazio hetzelfde traject af, dus voor alle bestemmingen in de stad zelf maakt het eigenlijk niet uit welke lijn u kiest. Sinds april 2017 heeft lijn 3 enkele stations op de rechteroever. De metro rijdt globaal tussen 6 en 23 uur. Er worden drie zones onderscheiden. Een enkele reis kost € 1,50 (of 1,70 of 1,75), een retour € 3 (of 3,40 of 3,50) en een dagkaartje € 4,60 (voor alle drie de zones). De kaartjes kunnen eenvoudig bij automaten worden aangeschaft. Op de trajectkaart kunt u zien hoeveel zones u nodig hebt: binnen de stad 1, naar Getxo en Portugalete 2. Een kaartje blijft na validatie 2 uur geldig. Bewaar het kaartje na het inchecken, want u moet er ook weer mee uitchecken.

Tram: maatschappij Euskotren heeft een tramlijn met moderne trams (Tranvía Bilbao) die een handig traject afleggen tussen treinstation Atxuri in het oosten en La Casilla in in het zuidwesten, waarbij globaal de loop van de rivier wordt gevolgd. Ideaal voor bijvoorbeeld de verbinding tussen Casco Viejo en Guggenheim of voetbalstadion San Mamés. Ook de trams rijden ruwweg tussen 6 en 23 uur. Een enkeltje kost € 1,50 en een dagkaart € 5. Kaartjes zijn te koop bij de automaten; vergeet niet ze te valideren voordat u instapt.

Bus: van de bus wordt door toeristen veel minder gebruikgemaakt. Toch heeft Bilbobus (Licenciado Poza 6, tel. 944 790 981, www.bilbobus.com, ma.-vr. 7.30-20, za. 9-14 uur, juli-aug. ma.-vr. 8-14 uur) 43 lijnen, waaronder er 8 zijn die 's nachts rijden. Kaartjes kosten € 1,25. Ze kunnen in de bus worden aangeschaft en u kunt er binnen 45 minuten mee overstappen. Kijk op de website (ook in het Engels) voor trajecten en timetables.

Funicular de Artxanda: zie ook 58.

Taxi: in Bilbao rijden volop taxi's. Ze zijn meestal wit. Als ze officieel zijn, hebben ze behalve de gewone nummerplaat ook een plaatje met SP (servicio público) erop. Het makkelijkst houdt u een taxi op straat met een handgebaar aan, maar er zijn ook taxistandplaatsen. Let er wel op dat bij het instappen de taximeter wordt aangezet. U kunt ook een taxi (laten) bellen. Het starttarief ligt rond de € 4 en de kilometerprijs rond € 2. Taxibedrijven: Teletaxi Bilbao (tel. 944 102 121, www.teletaxibilbao.com), Radio Taxi Bilbao (tel. 944 448 888, www.taxibilbao.com), Radio-Taxi Nervión (tel. 944 269 026, www.radiotaxinervion.com) en Class Taxi Mercedes (tel. 944 445 050, www.classtaximercedes.com; rijdt uitsluitend met dit automerk en is dan ook duurder).

Met de auto

Wie met de auto naar Bilbao is gekomen, doet er verstandig aan die in de stad niet te gebruiken. Lopen en het uitstekende openbaar vervoer verdienen de voorkeur. Het verkeer in de Ensanche kan druk zijn, er is veel eenrichtingsverkeer en er zijn de nodige

autovrije straten. Casco Viejo is in zijn geheel afgesloten voor automobilisten. Bovendien moet vrijwel overal voor parkeren worden betaald of is parkeren voorbehouden aan vergunninghouders. Parkeren in ruimschoots aanwezige ondergrondse parkeergarages of op parkeerterreinen is goedkoper en gemakkelijker. Voer 'Bilbao' in op de website www.parkopedia.es en u krijgt een overzicht van de parkeergarages en -terreinen, inclusief openingstijden, prijzen, eventuele inrijhoogte en betaalmogelijkheden. Een nog lager tarief betaalt u bij de drie parkeermogelijkheden die Metro Bilbao biedt (bij de stations Ansio, Leioa en Etxebarri), maar dan moet u daadwerkelijk na het parkeren gebruikmaken van de metro (zie ook www.metrobilbao.eus).

Verkeersregels: in Spanje gelden de volgende snelheidsbeperkingen: snelweg 120 km/uur, gewone buitenwegen 90 km/uur, bebouwde kom 50 km/uur. Het dragen van veiligheidsgordels is verplicht. De alcoholgrens ligt bij 0,5 promille.

Huurauto's: het is vaak het goedkoopst een huurauto voor vertrek tegelijk met de vlucht te boeken. De prijs ligt op circa € 60 per dag, de huur per week is goedkoper. De volgende verhuurders hebben een filiaal op de luchthaven en in de stad:

Avis: tel. 902 110 198, www.avis.nl.

Enterprise Rent-A-Car: tel. 944 533 340, www.enterprise.es.

Europcar: tel. 902 105 055, www.europcar.es.

Bilbao Bizkaia Card

Toeristen kunnen in Bilbao gebruikmaken van een kortingspas , de Bilbao Bizkaia Card (www.bilbaobizkaia.com). Met deze kaart hoeft u geen entreegeld te betalen bij sommige bezienswaardigheden, waaronder het Guggenheim Museum en het Museo de Bellas Artes. Bovendien kunt u ongelimiteerd reizen met de metro, de bus, de tram en de funicular naar Artxanda. En bij sommige winkels en restaurants ontvangt u een kortingspercentage tot 50 procent. De pas kan een geldigheidsduur hebben van 24, 48 of 72 uur en kost respectievelijk € 30, 35 en 40. U krijgt er een gidsje bij met toeristische informatie en natuurlijk een overzicht van de deelnemende organisaties plus een plattegrond van de stad. De card is verkrijgbaar bij de twee toeristenbureaus, maar u kunt hem ook online bestellen.

Hertz: tel. 944 530 931, www.hertz.nl.

Sixt: tel. 902 491 616, www.sixt.es.

Met de fiets

Hoewel fietsen in Bilbao niet overal even aangenaam is, kunnen sommige gedeeltes

(denk aan de beide oevers van de Nervión) goed met een rijwiel worden verkend. Twee bedrijfjes in dezelfde straat kunnen u verder helpen, ook met eventuele routes:

Tourné Bilbao: Villarías 1, tel. 944 249 465, www.tournebilbao.com, dag. 10-21 uur. Hier kunt u diverse soorten fietsen huren. Er worden ook begeleide fietstours voor individuen of groepen georganiseerd.

Urban Bike: Villarías 3, tel. 944 077 373, www.urban-bike.es, ma.-za. 10-14, 17-20, uur. Fietsverhuur (ook e-bikes en tandems).

Rondritten

U kunt met een rode dubbeldekker, de zogeheten Bus Turístico (www.busturitiko.com), een rondrit maken door de stad. Dit is een aangename manier om een eerste indruk te krijgen van Bilbao, maar ook geschikt om diverse bezienswaardigheden op te zoeken, want het zijn hop-on-hop-off-rondritten: u kunt met uw kaartje 24 uur lang zo veel uit- en instappen als u zelf verkiest. De route gaat in ieder geval over de gehele Gran Vía, de pleinen Moyúa, Euskadi en Arriquirar (met het Alhóndiga/Azkuna Zentroa), de rechteroever tussen Puente Euskalduna en het stadhuis (met een stop dicht bij de Funicular de Artxanda), en langs Casco Viejo en Bilbao La Vieja. Kaartjes zijn te koop bij het startpunt, Alameda Mazarredo 67, tegenover het toeristenbureau in de buurt van het Guggenheim. Maar gewoon bij de haltes onderweg is ook mogelijk. Volwassenen betalen € 14 en kinderen tussen 6 en 12 jaar € 6.; volwassenen met een Bilbao Bizkaia Card krijgen € 2 korting.

Rondvaarten

zie ook 52.

Stadswandelingen

Het toeristenbureau organiseert stadswandelingen. Professionele gidsen nemen u 90 minuten lang mee door de Ensanche/Abandoibarra (za. en zo. om 12 uur) of door Casco Viejo (za. en zo. om 10 uur). De uitleg is in het Spaans, Baskisch en Engels. Vertrek is bij het toeristenbureau op Plaza Circular. Voor volwassenen kost het € 4,50, kinderen tot 7 jaar lopen gratis mee. U kunt het best van tevoren reserveren: tel. 944 795 760. Informeer hier eventueel ook naar de extra dagen waarop er rondleidingen worden georganiseerd.

Feestdagen

1 januari: Año Nuevo (Nieuwjaarsdag)

6 januari: Epifanía del Señor (Driekoningen)

Witte donderdag (Jueves Santo)

Goede Vrijdag (Viernes Santo)

Pasen (Pascua de Resurrección)

1 mei: Día del Trabajo (Dag van de Arbeid)

25 juli: Santiago Apóstol

15 augustus: Asunción de la Virgen (Maria Hemelvaart)

12 oktober: Fiesta Nacional de España

1 november: Día de Todos los Santos (Allerheiligen)

6 december: Día de la Constitución (Dag van de Grondwet)

8 december: Inmaculada Concepción (Onbevleete Ontvangenis)

25 december: Navidad (Kerstmis)

Feesten en festivals

Dantzaldia

januari: festival van contemporaine dans, met zowel Baskische als internationale gezelschappen, in diverse theaters (www.dantzaldia.org).

Bilbao BBK Live

begin juli: groot driedaags festival met pop- en rockmuziek dat buiten de stad plaatsvindt, op de hellingen van de Cobetas, een berg ten zuidwesten van Bilbao. De line-up verrast gewoonlijk met bekende bands. Voor wie geen minuut wil missen, is het goed te weten dat het festivalterrein over een schaduwrijke camping beschikt. Voor degenen die liever in de stad slapen, zijn er shuttlebussen beschikbaar. Verdere informatie: www.bilbaobbklive.com.

Semana Grande/Aste Nagusia

9 dagen in de tweede helft van augustus: hét grote feest van Bilbao, dat bij voorkeur met Aste Nagusia wordt aangeduid. Veel inwoners nemen er een week vrij voor, dus niet alle winkels zullen dan open zijn. De festiviteiten vangen aan met een massale bijeenkomst op het plein voor het Teatro Arriaga, waar de verschijning van de mascotte, marijaia, op het theaterbalkon wordt afgewacht. Daarna gaat het dagenlang los. Muziekoptredens tot in de kleine uurtjes, optochten met gigantische poppen, stierengevechten in de arena, bootraces op de rivier, sterkemannenwedstrijden. Elke feestdag wordt afgesloten met spectaculair vuurwerk.

Festival de Fotografía

september: in de straten, steegjes en tuinen van de aardige wijk Algorta in Getxo, maar evengoed langs het strand, wordt jaarlijks een leuk fotofestival met internationale deelnemers georganiseerd (www.getxophoto.com). U kunt op eigen houtje rondwalen en op allerlei plekken (meestal heel groot afgedrukte) foto's ontdekken. Een begeleide

rondleiding behoort echter ook tot de mogelijkheden.

ZINEBI

november: zie ook 113.

Bilbao Mendi Film Festival

december: zie ook 113.

Regata del Gallo

half december: een zeilwedstrijd voor kajuitjachten die een spectaculair schouwspel oplevert in de monding van de Nervión. 's Ochtends komt het internationale deelnemersveld op de motor stroomopwaarts onder de beroemde Puente de Colgante door. Vervolgens worden de zeilen gehesen en klinkt om 12 uur het startschot, waarop alle schepen koers zetten richting zee. De vloot, nu met een scala aan kleurrijke spinakers, gaat opnieuw onder de Puente de Colgante door en wordt door belangstellenden op de kades in Getxo en Portugalete gadeslagen. Sommigen lopen zelfs een eindje mee, bijvoorbeeld op de prachtige Muelle de Hierro. Er wordt niet veel ruchtbaarheid aan deze race gegeven, maar de precieze datum vindt u wel op www.rcmarsc.es.

Día de Santo Tomás

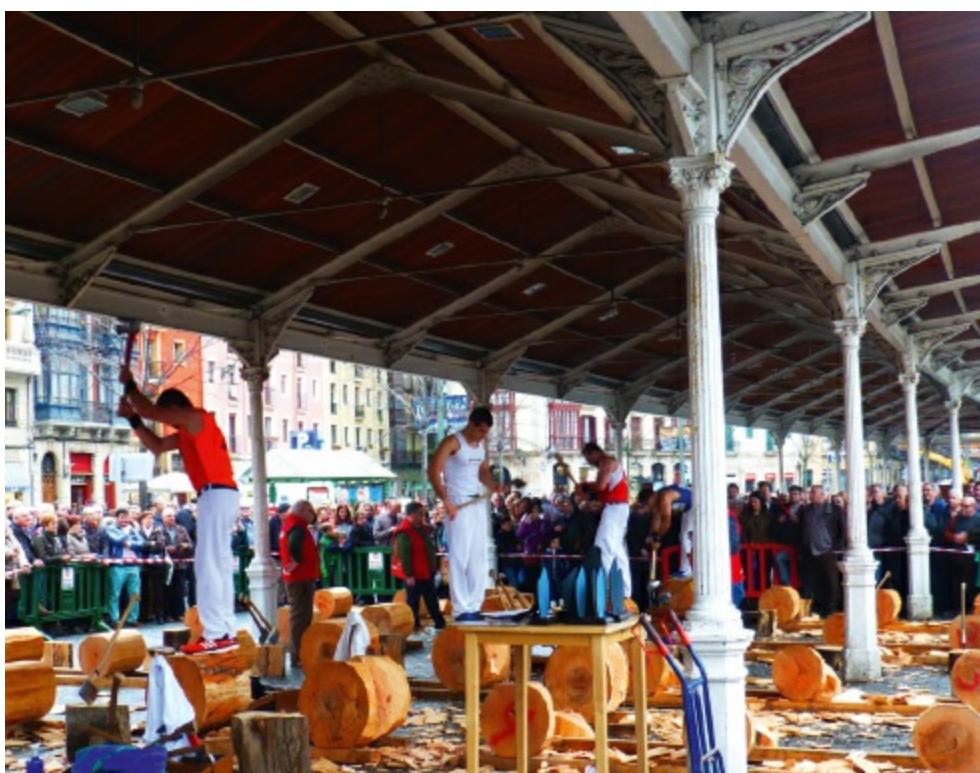
21 december: de naamdag van de heilige Tomás wordt in Bilbao werkelijk uitbundig gevierd. De stad is vanwege de naderende Kerst natuurlijk al feestelijk verlicht en op diverse locaties zijn er fraaie kerststallen te bewonderen (in de kruisgang van de kathedraal, bijvoorbeeld), maar 21 december speelt het leven zich vooral af op Plaza del Arenal en Plaza Nueva. Daar lijkt het platteland de stad te hebben overgenomen: in marktkraampjes verkopen boeren uit de wijde omtrek hun groente, fruit, kaas, jam, noten, maar ook levende have. En daar doen de Bilbaínos hun kerstinkopen. Tussendoor zijn er optredens met traditionele dans en muziek. En natuurlijk zijn er sterke mannen die elkaar bestrijden in het bomen zagen of hakken. Boven dit alles walmt een vette bakgeur. Op deze dag hoor je namelijk een talo con chorizo (een soort pannenkoekje met zo'n pittig worstje ertussen) te eten. Het liefst vergezeld van een glas txakoli, Baskische witte wijn.

Geld

De euro is de munteenheid. U kunt met alle gangbare passen geld opnemen bij de automaten. Deze zijn op tal van plaatsen te vinden. De meeste restaurants en winkels accepteren creditcards.

Gezondheid

Voor Spanje zijn geen inentingen of bijzondere voorzorgsmaatregelen nodig. EU-burgers in het bezit van de Europese gezondheidskaart (EHIC) hebben recht op noodzakelijke medische zorg bij ziekte of een ongeval tijdens hun verblijf in Spanje en ziekenhuizen, huisartsen, apothekers en andere zorgverleners weten dan dat hun rekening betaald wordt door de zorgverzekeraar. Dit betekent meestal dat u geen geld hoeft voor te schieten. Sommige zorgverzekeraars geven een zorgpas uit die tevens dient als Europese gezondheidskaart. Vraag daarom bij uw zorgverzekeraar na of het nodig is om een Europese gezondheidskaart aan te vragen (zie ook www.ehic.nl). De meeste artsen in de ziekenhuizen spreken Engels of Frans. Voor bijvoorbeeld transport terug naar huis in geval van ernstige ziekte doet u er verstandig aan een reisverzekering af te sluiten.

Boomstammen hakken op de Paseo del Arenal ter gelegenheid van Santo Tomás

Drinkwater: de kwaliteit van het drinkwater in Bilbao is over het algemeen goed, maar het kan wel naar chloor smaken. Water uit een fles smaakt beter.

Informatie

[... in Nederland](#)

Spaans Verkeersbureau: is gevestigd in Den Haag, maar heeft geen bezoekadres. Via de

website (www.spain.info/nl) kunt u informatie opvragen of brochures bestellen.

Veiligheid en noodgevallen

Waar toeristen zijn, zijn zakkenrollers. In het openbaar vervoer naar toeristische bestemmingen, op stations en op het vliegveld moet u goed op uw waardevolle spullen passen. Toch is Bilbao een bijzonder veilige stad.

Belangrijke adressen en/of telefoonnummers

Alarmnummer: tel. 112 (politie, brandweer, ambulance).

Policía Municipal: Juan Carlos de Gortázar 3, tel. 092 of 944 205 000.

Emergencias (op medisch gebied): María Díaz de Haro 53, tel. 944 100 000.

Hospital de Basurto: Avenida Montevideo 18, tel. 946 006 000.

Blokken van pinpas of creditcard: tel. 0031 30 283 53 72 of kijk op www.pasblokkeren.nl. Voor België tel. 0032 70 344 344 of kijk op www.cardstop.be.

Ambassades en consulaten

Nederlandse ambassade: Paseo de la Castellana 259-D, Madrid, tel. 913 537 500, www.spanje.nlambassade.org.

Belgische ambassade: Paseo de la Castellano 18 (6°), Madrid, tel. 915 776 300, <http://spain.diplomatie.belgium.be>.

Nederlands honorair consulaat (► G 4): Alameda de Mazarredo 9, tel. 944 354 552, www.spanje.nlambassade.org.

... in België

Spaanse Dienst voor Toerisme: Koningsstraat 97, 1000 Brussel, tel. 02 280 19 26, www.spain.info/nl_BE, ma.-vr. 9-14 uur.

... in Bilbao

Oficina de Información Turística: Plaza Circular 1, tel. 944 795 760, www.bilbaoturismo.net, metro: Abando, dag. 9-21 uur. In dit toeristenbureau kunt u onder meer terecht voor stadsplattegronden, een grote hoeveelheid flyers en brochures, informatie over bezienswaardigheden, hotels en evenementen, reserveringen, rondleidingen, de Bilbao Bizkaia Card en de tweemaandelijks uitgegeven Bilbao Pocket. Voor boekingen is er een speciaal telefoonnummer (902 877 298) en een aparte website, ook in de Engelse taal (www.bilbaoreservas.com).

Punto de Información Turística: dependance van het toeristenbureau naast het Guggenheim Museum, Alameda Mazarredo 66, ma.-vr. 10-19, zo. 10-15 uur (juli-aug.: dag. 10-19 uur).

... via internet

www.turismo.euskadi.net: (ook Engelstalige) website met veel informatie over het Baskenland.

www.bilbaoturismo.net: de officiële, behoorlijk complete website van het toeristenbureau in Bilbao, behalve in het Spaans en Baskisch ook in het Frans en Engels. Informatie over onder andere hotels, restaurants, winkels, markten, pintxosbars, musea, evenementen, rondleidingen en uitstapjes buiten Bilbao. Er worden ook downloadbare brochures aangeboden, waaronder het tweemaandelijks verschijnende Bilbao Pocket, waarin u veel uitgaanstips en de tijdelijke exposities vindt.

www.bijzonderbilbao.nl: Nederlandstalige online gids met veel leuke informatie over onder andere cafés, restaurants, hotels, bezienswaardigheden, winkels, festivals en terrassen.

www.bilbaoartdistrict.com: site die volledig aan de kunst is gewijd. In principe ook Engelstalig, maar niet alle teksten zijn vertaald. Aandacht voor de beeldende kunst in de openlucht, musea, galleries, boekhandels, architectuur- en beeldenroutes. Met handige links.

www.bilbaoarchitecture.com: site met aandacht voor zowel oude als moderne architectuur, in tekst (nu en dan in het Engels vertaald) en heel veel mooie foto's. Architectuurroutes om te wandelen of te fietsen.

www.verybilbao.com: Engelstalige site met de volgende categorieën: shopping, eat & drink, art & culture, sleep, health & beauty en nightlife. Handig doorkliksysteem om een grote hoeveelheid leuke adressen op de genoemde terreinen te vinden.

Kinderen

Bij volwassenen staat vrijwel altijd het Guggenheim Museum boven aan het verlanglijstje. Kinderen hoeven dat niet te betreuren, want dit fantastische gebouw zal ook hen verbazen en vermaken. Net zo goed als de verschillende sculpturen eromheen dat kunnen doen. Te beginnen met Puppy – door de Basken uitgesproken als 'poepie' – van Jeff Koons, maar bijvoorbeeld ook de reuzenspin van Louise Bourgeois (Mamá). Wat musea betreft is het Museo Marítimo met zijn talrijke scheepsmodellen en échte schepen buiten een aanrader voor jongens. Zij zullen waarschijnlijk ook in hun nopjes zijn met een bezoek aan het stadion van voetbalclub Athletic Club. Jammer alleen dat het bijbehorende museum nog niet open is. En wat te denken van het museum dat aan het stierenvechten is gewijd? Is in ieder geval niet saai! Voor de kleintjes zijn er in Bilbao ontzettend veel speeltuintjes, leuk ingericht, goed onderhouden en meestal drukbezocht. Aantrekkelijk is verder een ritje met de funicular naar Artxanda om van het uitzicht te genieten. Of een rondvaart op de Nervión: in de stad of zelfs naar de monding van de rivier. Of een rondrit in een rode dubbeldekker. Een pluspunt van Bilbao is voor de jongsten ook dat cultuur er gemakkelijk kan worden afgewisseld met een strandbezoek.

Daartoe neemt u de metro naar Getxo. Bedenk echter wel dat de stranden er fijn zijn, maar de zee soms te ruig is om te zwemmen. Een bezoek aan een leuk aquarium bij de jachthaven aldaar valt dikwijls ook in de smaak. Als u in Getxo (of in Portugalete) bent, zullen alle kinderen het spannend vinden om naar de imposante Puente Colgante te gaan. Ze kunnen hoog boven het water lopend de rivier oversteken of zwevend in de gondel onder het brugdek.

Klimaat en reisseizoen

Bilbao en Noord-Spanje hebben een gematigd zeeklimaat. De nabijheid van de zee en de westenwind zorgen er in principe voor dat in de zomer minder hoge temperaturen worden bereikt dan in de rest van Spanje. Zo wordt het in juni vaak niet warmer dan 25 graden. Toch komt het de laatste jaren nogal eens voor dat de stad 's zomers wordt getroffen door een hittegolf.

Het klimaat van Bilbao

De temperatuur van het zeewater is in de zomer rond de 20 °C, zodat een citytrip uitstekend kan worden gecombineerd met een strandbezoek. Zwemmen is door de sterke stromingen van de oceaan echter niet altijd mogelijk. De zomer is bovendien de drukste periode, vooral de tweede helft van augustus als de feesten van Aste Nagusia/Semana Grande de stad in beslag nemen.

Lente en herfst zijn iets koeler, maar vaak ook bijzonder vochtig. De Noord-Atlantische kust heeft dan vaak te maken met sirimiri, motregen. De inwoners zijn het wel gewend. Zodra de eerste druppeltjes worden gevoeld, zijn de straten in no time vergeven van de papaplu's. Misschien dus een idee om er eentje in uw bagage te

stoppen?

De winters zijn zacht en kunnen eveneens (miezerige) regen geven, maar in de aanloop naar de kerst is het er levendig, met feestelijke verlichting in de straten, bacalhau in de winkels en een megakerstboom voor Teatro Arriaga.

Openingstijden

Banken: ma.-vr. 8.30-14, za. 9-13 uur. Sommige banken zijn ook 's middags geopend. De meeste banken hebben pinautomaten die 24 uur per dag in bedrijf zijn.

Winkels: globaal ma.-za 9.30-13.30, 16.30-20 uur. Grote winkelcentra en warenhuizen hanteren meestal geen middagsluiting (10-21 of 22 uur).

Musea: Guggenheim di.-zo. 10-20 uur, Bellas Artes wo.-ma. 10-20 uur. Ook de andere musea hebben hun wekelijkse sluitingsdag op maandag of dinsdag, maar gaan soms wel tussen de middag dicht.

Postkantoor (Correos): Alameda Urquijo 19, tel. 944 709 338, www.correos.es, ma.-vr. 8.30-20.30, za. 9.30-13 uur. Postzegels kunt u meestal ook tegelijk met de ansichtkaarten kopen.

Apotheken (farmácias): ma.-vr. 9.30-13.30, 16.30-20 uur, nacht- en weekenddiensten staan buiten aangegeven.

Reizen met een handicap

Voor mensen met een rolstoel of rollator zijn Casco Viejo en Bilbao Vieja, de oude wijken dus, weinig toegankelijk. Hoogteverschillen en stoepen vormen daar dikwijls barrières. De Ensanche is wat dat betreft gemakkelijker en in de talrijke nieuwe gebouwen is goed gelet op de toegankelijkheid. Evenals trouwens in de metro. Met uw vragen kunt u terecht bij het toeristenbureau. Zij hebben ook een online gids, Accessible Tourism, waarin de voorzieningen van een aantal hotels, restaurants en culturele instellingen worden aangegeven.

Accessible Spain: Pujades 152, 3-1, Barcelona, tel. 696 821 479, www.accessiblespaintravel.com (in het Engels), organiseert reizen op maat voor reizigers met fysieke beperkingen, waaronder ook een uitstapje naar Bilbao.

Roken

Spanje hanteert een strenge anti-rookwet. In bars, restaurants en discotheken mag niet worden gerookt. Ook in openbare gebouwen mag geen sigaret meer worden opgestoken en zelfs niet bij speeltuinen in de openlucht. Daarentegen mogen hotels wel een deel van hun kamers voor rokers bestemmen.

Sport en activiteiten

Joggen

Joggen langs de Nervión is een populaire bezigheid. De nieuw aangelegde promenades, vooral die op de linkeroever, lenen zich daar uitstekend voor. Het is er immers breed genoeg: joggers, wandelaars en fietsers hoeven elkaar niet te hinderen.

Duurzaam reizen

Het milieu ontzien, de lokale economie stimuleren, ontmoetingen bevorderen, van elkaar leren: sociaal verantwoord en milieuvriendelijk toerisme houdt rekening met klimaat, natuur en samenleving.

Verschillende websites geven u meer uitleg en tips om uw reis daadwerkelijk duurzaam te plannen en gebruik te maken van passende reisaanbiedingen: www.duurzaam-toerisme.com, www.feelingresponsible.org, www.natuurenmilieu.nl/doe-mee/mee-reis-slim/ en www.duurzaam-reizen.startkabel.nl.

Voor informatie over 'groen vliegen' (het compenseren van de CO₂-uitstoot) kunt u naar <https://greenseat.nl>.

Bilbao 'duurzaam': loop of fiets in de stad, gebruik kraanwater spaarzaam (bijvoorbeeld bij het douchen), houd de stad (en de stranden in Getxo) schoon.

Sportevenementen

EDP Bilbao Night Marathon: in oktober wordt een avondmarathon gehouden (www.edpmarathonbilbao.com). In het donker dus, en dat levert schitterende plaatjes op voor de toeschouwers. Start en finish zijn bij het Guggenheim Museum. Er kan ook een halve marathon of 10 km worden gelopen.

Golf

In Getxo kunt u golfen:

La Real Sociedad de Golf de Neguri, Juan Vallejo Real de Asua 26, tel. 944 910 200, www.rsgolfneguri.com.

Stierenvechten

De meningen over deze sport zijn verdeeld, maar liefhebbers kunnen gevechten bijwonen op Plaza de Toros de Vista Alegre. Zie verder zie ook 46.

Voetbal

Athletic Bilbao: zie ook 59.

Zwemmen

In het Alhóndiga (Azkuna Zentroa; www.azkunazentroa.eus) is een fraai zwembad. Zwemmen in de oceaan kan in Getxo, bijvoorbeeld vanaf de aantrekkelijke stranden Ereaga en Arrigunaga. Wanneer het te gevaarlijk is, wordt dat ter plekke aangegeven.

Telefoon

Naar Spanje: kies eerst 00, dan het landnummer van Spanje, 34, gevolgd door het negencijferige net- plus abonneenummer.

In Bilbao: het netnummer is 944 en al bent u zelf in de stad u moet dat toch gebruiken. U kiest dus altijd het volledige negencijferige nummer. Gratis nummers beginnen met 0800, diensten die u moet betalen met 0900.

Vanuit Spanje: naar Nederland 0031, naar België 0032, dan het netnummer zonder 0 en het abonneenummer.

Als u een mobiele telefoon wilt gebruiken, informeer dan van tevoren bij uw provider met welke roamingkosten u te maken zult hebben of waaraan u zich moet houden als u een speciaal abonnement hebt voor bellen in het buitenland. Wellicht is het voor u ook voordelig een lokale simkaart te gebruiken.

Net als in veel andere landen zijn er nauwelijks telefooncellen meer. Bellen in hotels kan wel, maar daarvoor worden meestal hoge tarieven gehanteerd.

Tijdsverschil

Spanje ligt in dezelfde tijdzone, dus het is er altijd even laat als in Nederland en België.